

Derby, jaké se nevidí. Nadvakrát zlomená slepecká hůl a jiné příhody

Jeden doufá, že ho pozvou do středového kruhu pár minut před výkopem derby pražských S, aby dole na hřišti uslyšel naplno sílu tribun. Druhý se těší, že se snad brzy pojede „podívat“ na Anfield Road v Liverpoolu. Jeden slávista, druhý spart'an, oba nevidomí. Takže fotbal, na který pravidelně chodí, ani jeden nevidí. Proč tam tedy vlastně chodí?

Sudí, to nevidíš? Jsi slepý? Příhrávka naslepo. Pohledná hra. Možná vás napadnou další fotbalové hlášky či klišé, kde je v hlavní roli zrak. A nejspíš byste si mysleli, že nevidomý by něco takového nechtěl slyšet, natož vyřknout. Omyl je pravdou, znevýhodnění si často umí dělat srandu sami ze sebe i sobě podobných. A to i velmi surově.

„Není problém nasadit slávistickou vlajku na bílou slepeckou hůl a mávat s ní,“ popisuje Tomáš Franěk, velký fanoušek sportu obecně a především fotbalistů pražské Slavie, jehož ještě dál v textu blíže poznáme.

„Dostal jsem od hradeckých fandů do držky,“ přidává Franěk další divokou fotbalovou historku. „Otočil jsem se na ně, vyhrávali jsme 3:0. A říkám: Na to se nedá koukat, co? A Džžžž..., kolega, že mě jde zachránit, no oba jsme leželi mezi sedačkami a já měl zlomenou hůl nadvakrát. Pak si všimli, že jsem hendikepovaný, tak se mi omlouvali, ale já jsem je vyprovokoval,“ vzpomíná na incident s doplněním suchého konstatování: občas se něco semele. „V derby na Letné jsem nedávno blblnul se dvěma vozičkáři, jeden říkal, že z toho začne chodit, jak je ta hra špatná. Já přidal, že se na to nemůžu dívat. Obecně svůj hendikep už neřeším.“

Franěk pracuje v oboru IT, vyvíjí různé technologické pomůcky a asistenty právě pro nevidomé. Je ženatý, má dceru. Kromě rodiny a práce tráví nejvíc času s fotbalem. A snaží se do něj vtáhnout i svou ratolest. „Máme novou slávistickou hymnu, s dcerou to zpíváme tak často, že to musí ženě doma lézt krkem,“ směje se. Oblíbenou hračkou jeho dcery je medvěd Slávek a vánoční perníčky se u Fraňků zdobí bílo-červeně. Ostatně dcera se narodila ve stejný den v kalendáři jako kouč sešívaných Jindřich Trpišovský.

Zatímco s Tomášem Fraňkem jsem se pro rozhovor sešel osobně a povídali jsme si v kavárně u školky, kde vyzvedával svou malou dceru, se Zdeňkem Barlokem jsme interview vyrobili na dálku po telefonu, plánovanou schůzku totiž zhatila nemoc jeho dcery a nutnost se o ni v daný den postarat. Normálně by v článku tato informace vůbec nemusela být, ale chce se tím ukázat, že nevidomí žijí v řadě ohledů úplně stejné životy jako my, kteří přečteme poslední řádek na Snellenově tabuli u lékaře.

Barlok je předsedou Českého svazu nevidomých sportovců a také srdečním spart'anem. Před nedávnem se například účastnil šampionátu v showdownu (takovém para stolním tenisu)

v Jižní Koreji (to jen na dokreslení té de facto normálnosti). No a je spart'an. Od devadesátek, kdy se Horst Siegl trefil proti Barceloně (mimochodem o katalánském „Més que un club“ ještě na konci textu bude řeč). Barlokovou současnou hvězdou už ale není Siegl, ale Birma, jak se říká srbskému ofenzivnímu záložníkovi současného kádru Sparty Veljku Birmančevićovi. I Barlokův „pohled“ si v tomto textu dál představíme.

„V derby na Letné jsem nedávno blbnul se dvěma vozičkáři, jeden říkal, že z toho začne chodit, jak je ta hra špatná.”

Upadnout, nebo vstát

Začneme ale se slávistou Tomášem Fraňkem. Do patnácti let viděl normálně, pak měl úraz na kole a postupem času přišel o zrak. „Když jsem v tom období chvíli po úrazu šel jako fanoušek na fotbal, potřeboval jsem první řadu, teď už ani to nepomůže,“ popisuje.

První pocit uvědomění si, že neuvidí jako dřív, byl podle jeho slov šílený. Na levé oko, jako když se zhasne, právě se lékaři snažili zachraňovat, ale marně. Totální šeroslepost. „Člověk si říká, tak to zabalit, odevzdat se, nechat o sebe pečovat? Nebo zkusit jít dopředu? Zkusil jsem to nevzdat a i díky sportu to šlo, objevil jsem jiné možnosti, objevil jsem parasport, tedy sport zrakově postižených, stala se z nás dobrá parta,“ poznamenává Franěk.

Zhruba před pěti lety se začal účastnit akcí pro nevidomé fanoušky, které pořádala nadace Českého rozhlasu Světluška. To ho přivedlo i do Edenu. Slavia a s ní také konkurenční Sparta, kluby, které mají v zemi nejvíc podporovatelů, se více méně jako jediné v Česku nevidomým nějak koncepčně věnují. V principu to znamená to, že o nich pořadatelé ví, připravují pro ně speciální obsáhlý audiokomentář, živý komentovaný radiový přenos, chcete-li.

„Kromě toho, kdo přihrává na koho, nás zajímají věci, které běžný divák vidí. Ale my ne. Co se děje na střídačce, co gestikuluje trenér, hodně trendy jsou teď chorea, takže taky to, co se děje na tribunách,“ líčí Franěk.

Mimo jiné někdejší reprezentant v goalballu (speciální sport pro nevidomé s fotbalovým míčem, jehož pohyb si hráči projektují podle zvuku z v něm zabudovaných rolníček) má tu výhodu, dá-li se to tak vůbec nazvat, že do určitého věku normálně viděl. Má tedy vizuál a zkušenost spojenou s fotbalem nabranou všemi smysly nahranou na svém pomyslném harddisku v hlavě. Zážitek z fotbalu může mít podle Fraňka ale i ten, kdo je slepý od narození.

„S takovými se ale musí víc pracovat. Nestačí říct, že hřiště je obdélník 100 krát 60 metrů. Takovému fanouškovi musíte vysvětlit všechny role hráčů a různé situace. Jednomu kolegovi jsme vyrobili na 3D tiskárně takový model, on si to osahal, aby pochopil víc, co je malé vápno, velké vápno, penalta a tak dále.“

Podobně jako slávista Franěk do teenagerských let viděl i spart'an Barlok, pak se jeho diagnóza – od narození zelený zákal – zkomplikovala a postupně o zrak prakticky přišel

zcela. Před tímto vyústěním jeho zrakové indispozice fotbal hrál, zajímal se o něj, fandil. Dnes je mimo jiné aktivním hráčem fotbalu pro nevidomé.

„Asi jsem se k tomu dostal skrze tátu, ten sám fotbal závodně hrál, pamatuju si své první mistrovství světa v roce 1990, na které jsem s tátou koukal. Musel jsem ale sedět pár centimetrů před televizí, abych něco viděl. Právě na ten šampionát si táta pořídil barevnou televizi, která nahradila klasickou černobílou, paradoxně jsem to na barevné viděl hůř, jak byl trávník zelený, všechno mi na něm splývalo mnohem víc,“ vrací se Barlok o zhruba tři dekády zpět. Právě tam ale fotbal – jeho koncept, rozestavení nebo pohyb hráčů – navnímal a dnes, když je situace správně popsána, nemá problém pochopit, co přesně se na hřišti děje.

„Na Spartě máme vyčleněný sektor v rohu – A9, napravo je kotel, vždy si dám jedno sluchátko se speciálním audiokomentářem do jednoho ucha, druhým vnímám atmosféru.“ Mohl by si fotbal užít někdo, kdo není takzvaně později osleplý, ale od narození nevidomý? „Nevím, nikoho takového neznám. Těžko říct,“ zamýšlí se Barlok.

„Spartánský audiokomentář mi přijde moc zaujatý. Když jsou na míči Spartáni, komentují každý prd, i to, že se někomu na střídačce rozvázala tkanička.“

Sparta vs. Slavia

Podle Fraňka je nesporné, že pokud se kluby jakkoliv angažují v pomoci znevýhodněným skupinám, tak tím sledují i své vlastní cíle. „Plní si tím CSR povinnosti, rádi se námi chlubí,“ cítí. Je to ale podle něj fajn, protože se tak dostane možná dál, někam, kam by se jako běžný fanoušek nedostal. Třeba do šatny hráčů nebo do nitra oslav, když se vyhraje titul. „Pustili mě mezi sebe, pro mě je třeba zajímavé si je osahat, trochu si je pak umím na hřišti lépe představit. Třeba takový Vasil Kušej. Setkali jsme se, říkám si takový malý Kušej, já mám dva metry, představoval jsem si ho jinak. Hráči si se mnou občas plácnou, když se někde potkáme, pozdraví mě, protože ví, že mi to udělá radost.“

To Barlok oproti tomu doplňuje, že ani tolik nemusí vědět o hráčích, nikdo mu je nemusí popisovat, sleduje zpravodajství, statistiky, profily týmů a hráčů a umí si to domyslet.

„Ač nerad, musím pochválit Letnou,“ obrací Franěk pohled (napsal by autor tohoto textu, kdyby chtěl být rádoby vtipný) na druhý břeh Vltavy. „Vyčlenili tam pro nevidomé speciální tribunu, je tam k dispozici speciální asistent, toho je třeba možné požádat a přinese pivo, klobásu a podobně.“

Spartánský přístup ke skupině nevidomých fanoušků, kteří na Letnou pravidelně chodí, si pochvaluje i domácí Barlok. „Práce s naší komunitou je fajn a je vidět, zajímají se, jak nám můžou vyjít vstříc, nedávno u vstupu do našeho sektoru nainstalovali majáček, to je takové to, co znáte na přechodech pro chodce, jak tiká křižovatka, přijdu a radarem si to zapnu a ten tikot mě navede na správné místo. Nedávno byla na Spartě schůzka s hendikepovanými fans, je hezké, že na nás chtějí myslet i při projektování nového stadionu a zajímá je náš názor,“ podotýká.

Samostatné téma je komentář v Edenu vs. komentář na Letné. „Spartánský audiokomentář mi přijde moc zaujatý. Když jsou na míči Spartáni, komentují každý prd, i to, že se někomu na

střídačce rozvázala tkanička. Když je nějaké zajímavé dění u soupeře, moc to neřeší, tak by to nemělo být,“ lamentuje Franěk.

To Barlokovi nevadí a možná právě jemu by mohl Franěk za tuto skutečnost „poděkovat“. Právě o víc emoční a Spartě nakloněné komentování skupinka nevidomých audiokomentátorů ze společnosti Livesport, kteří se o to starají, dřív žádala. „Tak jsem to zažil i v cizině, zprostředkovaně přes holandský komentář na webu Feyenoordu nebo přímo na výjezdu v Leverkusenu,“ podotýká Barlok.

Sport jako nástroj posunu kvality života

V Česku žije podle dostupných dat asi 80 tisíc lidí s těžkým zrakovým postižením, z toho zhruba 20 tisíc je nevidomých. Je sport důležitý pro komunitu? Podle Tomáše Fraňka bohužel ne. „Hodně nevidomých je odevzdaných, sedí u počítačů, dost kalí. Když je atraktivní zápas, chodí na stadion tak dvacet třicet nevidomých fanoušků. Když je pod nulou a je nějaký horší soupeř, jsme tam tři.“

I proto by chtěl Franěk využít známosti se zástupci organizace Slavie a uspořádat prohlídku Edenu pro nevidomé. Aby širší skupině zájemců „ukázal“ možnost seznámit se s případným novým prostředím, novým zážitkem. Fotbal by mnohým pomohl, je přesvědčen.

Zdeněk Barlok, když se má zamyslet, jestli by se dalo něco zlepšit směrem k nevidomým na fotbale u nás, pořádně ho nic nenapadá a zmiňuje naopak negativní zkušenost z Itálie nebo Španělska. Žádné vstřícnosti od Lazia Řím nebo Barcelony, když tam chtěl jít na fotbal, se nedočkal. „Řekli mi, že na stadion můžu, ale nic dalšího prý pro mě nemůžou udělat,“ uzavírá.